

Dr. Brândușa Juică

Dr. Ileana Magda

Școala de Înalte Studii de Specialitate pentru Instruirea

Educatorilor „Mihailo Palov” din Vârșeț

UDK: 371.95

ISBN 978-86-7372-131-6, 16 (2011), p.673-679

Pregledni rad

INFLUENȚA GLOBALIZĂRII ASUPRA CULTURII MINORITĂȚII ROMÂNE DIN SERBIA

Noi nu suntem un caz exotic, noi suntem și existăm ca un fapt real, dat precum o situație vizibilă ... noi nu am ales această poziție istorică, acest „determinism istoric”; ne-am născut în Panonia precum eroii lui Joyce în Dublin... (Slavco Almăjan)

Realitatea contemporană relevă o lume care se îndreaptă tot mai rapid spre globalizare.

Globalizarea, proces controversat, complex, multidimensional, dinamic și de durată, care depășește granițele statale și care determină existența unei rețele de relații economice, politice, culturale și sociale, a cuprins toate sferile de existență umană.

În contextul globalizării intense și al noilor tehnologii, al informației și comunicării instantanee, societatea umană a intrat într-o nouă fază a evoluției sale, care este marcată de coexistența și confruntarea unor tendințe pozitive cu altele care generează riscuri și pericole.

În condițiile comunicării globale, crearea sau menținerea unei imagini pozitive a unei identități devine un lucru extraordinar de dificil de realizat. Cum să-ți mai găsești reperele în noianul acesta de informații și provocări? Ele par a spune totul despre noi și a ne da toate soluțiile referitoare la ceea ce ar face ca relația noastră cu lumea să devină dacă nu mai ușoară, cel puțin mai limpede.

Televiziunea prin satelit, care a devenit sursa principală de informații, internetul – coloana vertebrală a informațiilor globale, concernele transnaționale, mișcările de migrație socială, dezvoltarea identității transnaționale, disputele etnice, culturale, religioase, ...reprezintă însemne elocvente ale globalizării, care influențează asupra identității naționale. Fiecare entitate tinde să-și mențină specificitatea și să se afirme pe sine ca atare, ceea ce, în chip inerent, duce la tensiuni și conflicte, benefice până la un punct și chiar spre un principiu dinamic al diverselor realități.

În acest mediu *postmodernist*, „mediu al turbulențelor, al fluidităților, al agitației, al relativităților, al schimbărilor profunde, există și trebuie să existe insule de stabilitate, durabilitate, continuitate, identitate” (Virgil Nemoianu, revista *Orizont*, nr. 3, 2010), care hrănesc puterea de a rezista, fără să te dai bătut, la focul mistuitor al canonului zilnic.

Păstrarea identității naționale, cea definită de limbă, cultură, originalitate, în contextul lumii globale, este un subiect discutat, care se pare că rămâne mereu la început.

Având în vedere faptul că spiritul timpului e mai puternic decât orice piedică, în demersul nostru ne vom opri la câteva aspecte ale culturii minorității române din Serbia, care își confirmă existența într-o societate multietnică, multiculturală și multiconfesională.

Privind fenomenele de la înălțimea zilei de azi, și însufleții de o motivație mai puternică decât aceea de a ne mulțumi să subsistăm oricum, relevăm, în mod sumar, câteva imagini veridice despre comunicarea în limba maternă, fenomenul demografic, ca problemă fundamentală a existenței noastre pe aceste meleaguri, și situația actuală a învățământului cu predare în limba română.

Minoritatea română din Voivodina care trăiește într-o zonă plurilingvă și se manifestă bilingv, în viața de toate zilele, a înțeles nevoia de adaptare la realitate și la un anumit fel de viață. Pe plan cultural a căutat posibilitățile de manifestare și integrare în sfera fenomenelor contemporane.

Minoritarul român, de pe aceste meleaguri, a dus o viață frământată. În drumul său anevoios, merindele sufletești i-au fost nu numai luminarea cugetului și a simțirii ori menținerea, perpetuarea și dezvoltarea limbii materne, dar și crearea unei culturi care să se impună în contextul multicultural și plurilingv dat.

Cultura română din Banatul Sârbesc este, în genere, o parte componentă a culturii din această țară, dar în același timp și a culturii din țara mamă, asumându-și, astfel, rolul de liant între două culturi: cea română și cea sârbă (dar și a altor minorități, alături de care românii au trăit). Specificul culturii române, în acest context, se conturează în lumina a două noțiuni esențiale: *aculturația* și *deculturația*.

Se apreciază că minoritatea română de pe aceste meleaguri nu dispune de un concept cultural propriu-zis,

funcționează doar câteva scheme comune tuturor minorităților din regiune.

Principiul identității culturale a românilor voivodineni se exprimă prin tendința de a scoate la lumină specificul, autenticul, conștiința de sine și căutarea drumurilor spre universalitate.

Elementul cultural românesc, care există aici între Balcani și Europa Centrală, este plin de semnificație. El este izvor de identitate și lăcașul ei de adăpost, căci pierderea identității naționale este desigur răul cel mai mare, devii un paria, un nimic.

Anvergura culturii și spiritualității românești, din aceste ținuturi, a cunoscut dimensiuni sporite datorită atât eforturilor intelectualilor (formați până prin anii șazeci exclusiv în spațiul nostru, iar mai târziu, în condiții culturale îmbunătățite, și în România), dar și a țăranilor. Păstrarea limbii române, și nu numai, se datorează și țăranului. El și-a păstrat limba strămoșească, credința din bătrâni, el și-a trimis copiii (intelectualii de apoi) la școli medii cu limba de predare română. În acest context se subînțelege tipul țăranului care a fost socotit în mediul său existențial mai *luminat*, cel care participa efectiv la desfășurarea vieții culturale, fiind încadrat în formațiuni corale sau de teatru, fanfare, orchestre, ...

Limba este cel mai important element al culturii etnice, ea reprezintă un domeniu simbolic și vital al autodefinirii.

Limba română, ca limbă maternă, în contextul voivodinean are specificul ei, determinat de suportul dialectal și de condițiile în care s-a format și evoluat.

În Voivodina, limba română literară o întâlnim în publicațiile de limbă română, în creațiile literare, în manualele școlare, în textele legislative, în transmiterea emisiunilor de radio și televiziune în limba română.

Instituțiile care se preocupă de promovarea și cultivarea limbii române literare, în Voivodina sunt școlile (generale, medii, superioare), bisericile, Societatea de Limba Română, Institutul pentru Editarea Manualelor din Novi Sad, Casa de Editură și Presă *Libertatea*, Editura *Fundației Române de Etnografie și Folclor*, Editura *Tibiscus* și nu în ultimul rând Teatrul Profesionist din Vârșeț, secția în limba română.

În contextul voivodinean, limba română literară se confruntă cu influența limbii sârbe și a exprimărilor străine lansate de televiziunea prin satelit sau internet, dar în cea mai mare măsură cu graiul bănățean.

Graiurile românești din Banatul Sârbesc, care după trăsăturile lor fonetice fac parte din subdialectul bănățean,

constituie baza comunicării curente în limba maternă, înrădăcinată în mediul rural, unde trăiește marea majoritate a naționalității noastre. Intelectualii se exprimă în limba literară doar atunci când activitățile pe care le desfășoară în cadrul instituțiilor le impun. Trebuie precizat și faptul că, indiferent de regiunea din care provin, conaționali noștri se înțeleg foarte bine între ei.

Comunitățile românești, din acest spațiu geografic și în special cele din satele noastre, în cele mai dese cazuri și-au creat un mecanism de funcționare caracterizat de fenomenul închistării. Acest mecanism este unul de apărare și protejare a propriei existențe, a propriei identități.

Păstrarea tradițiilor și a obiceiurilor, a limbii conservate și foarte rezervată la înnoirile lingvistice, păstrarea gradelor de rudenie sunt elemente care intră în strategia grupului măcar pentru simpla supraviețuire și perpetuare. Acest fenomen este specific minorității române și reprezintă un fel de supraviețuire în limba maternă.

Lumea orașului este însă deosebită de a satului. Fenomenul de apărare și protejare își pierde imunitatea. În acest mediu majoritatea este aceea care dictează reguli și mentalități noi, iar minoritarul se adaptează majorității.

În atmosfera *lumii noi*, acest fenomen de tradiționalism ermetizat își pierde din vitalitate, cauzele având proporții și intensități diferite.

Minoritatea română se confruntă, în prezent, cu o problemă deosebită, chiar de ordin existențial, este vorba de procesul demografic negativ. Demografia este factorul care implică și înțelegerea altor aspecte esențiale ale vieții economice, sociale și politice.

Cauzele micșorării drastice a numărului de români sunt: natalitatea scăzută, emigrarea în Apus, căsătoriile mixte și asimilarea.

Această situație s-a răsfrânt în primul rând asupra învățământului cu predare în limba română.

Școala, factorul primordial care a contribuit la emanciparea noastră culturală, care ne-a integrat în circuitul de valori naționale și universale, trece printr-o perioadă dificilă a evoluției sale.

Problema demografică amintită rămâne fundamentală pentru existența noastră, în general, pe aceste meleaguri. Existența școlii cu predare în limba română, în mod special a învățământului

general cu opt ani din mediul rural, este în dependență directă de fenomenul demografic.

Dintre fenomenele demografice, cel mai caracteristic pentru comunitatea românească din Banatul Sârbesc este natalitatea, care manifestă o permanentă tendință de scădere. Aceasta a dus la scăderea numărului de școlari. Pe lângă natalitate, reducerea contingentului școlar mai este determinat de migrațiile populației spre oraș și în străinătate, de căsniciile mixte și mai ales de înscrierea copiilor în clasele cu altă limbă de predare decât cea maternă.

Alte probleme cu care se confruntă învățământul în limba română, la ora actuală sunt:

- reducerea numărului de școli și de clase cu limba de predare română;
- majorarea numărului de școli și clase cu efectiv redus de elevi;
- creșterea numărului de clase cu activitate comasată;
- situația specifică a școlilor cu efectiv redus de elevi (dotarea materială precară);
- naveta elevilor și a unor cadre didactice din mediul rural spre școlile centrale;
- elevii români din clasele cu altă limbă de studiu decât cea maternă;
- cadrele didactice (pregătirea școlară și profesională);
- criza de cadre la unele discipline în clasele gimnaziale;
- perfecționarea profesională;
- lipsa unor manuale;
- întocmirea de către persoane competente (specialiști) a programelor de limba și literatura română pe baza inovațiilor actuale din domeniul teoriei manualului școlar și a didacticii contemporane;
- controlul învățământului (nu s-a rezolvat problema numirii inspectorului școlar pentru limba și literatura română, disciplină de bază în școala generală, care să aibă obligația nu numai în monitonizarea procesului de predare, învățare ci și alte sarcini (consultative) în legătură cu învățământul cu predare în limba română, nu există inspector nici pentru clasele primare de o perioadă lungă de timp);
- interesele noastre școlare în colaborare cu România;
- administrația școlară;
- însemnele școlilor.

Problemele actuale sunt acute, greu rezolvabile și ne întrebăm:

Ce ne aduce viitorul în general și în plan școlar în special?

Celelalte elemente: muzica, dansul, pictura, filmul, arhitectura ..., dar mai ales literatura - cea care ne-a asigurat ieșirea în lume – întregesc imaginea culturii românilor din Voivodina. Ele rămân reperele autenticității și specificității noastre, care ne împiedică căderea în desuet și care ne încredințează că merită a fi părtaș la vremea ta.

Bibliografie:

- Almăjan, Slavco, *METAGALAXIA MINORITARĂ*, Editura Libertatea, Novi Sad, 1996;
- *Contribuții la istoria culturală a românilor din P.S.V. Voivodina III*, editată de Societatea de limba română, Zrenjanin, 1976
- *Globalizare și identitate națională, Simpozion, 18 mai 2006, București*, Editura Ministerului Administrației și Internelor, București, 2006;
- Magda, Ileana, *Limba română și cultura exprimării*, ediția a III-a, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Novi Sad, 2004;
- Spăriosu, Trăilă – *Situația și problemele învățământului românesc din Serbia* - Referat prezentat la Simpozionul omagial Radu Flora, Zrenjanin, 2005.

Prof Dr Ileana Magda

Dr Brandusa Zujka

Preschool Teacher Training College "Mihailo Palov" Vrsac

zujkab@yahoo.com

**The Influence of Globalization on the Culture of
Romanian National Minority**

Globalization is understood as a dominant phenomenon which has long ago appeared in the field of culture and natural environment. Contemporary age does not promote the same educational ideals as it used to. There is a prominent confusion in the views on a man prototype model, significantly influencing the changes in the field of national cultures.

The paper emphasizes the effects globalization has had for some segments of the culture of the Romanian national minority in the Republic of Serbia.

A striking point is that in the case of this population a drastic decrease of the number of citizens was registered (in comparison to all other national minorities living in the Republic of Serbia) between the last and the one before that, with the trend to be continued with unpredictable consequences.

What has also been decreasing is the number of school population in rural environments populated mostly with Romanian people dealing with agriculture. Most of them, apart from Banat Romanian dialect, speak the Serbian language; at the same time they regard the norm variant (Romanian standard language) as foreign language. Contemporary communication means (i.e. the Internet) have their own contribution to make in this respect.

Key words: globalization, phenomenon, culture, Romanian national minority in contemporary situation, negative consequences.

